

"Her şey Allah'ın mülkü ve malı olup ona delil ve hizmetkar olduğu halde ... teveccüh ve iltifatları kendilerine çekerler. Şerre sebebiyet vererek mesuliyeti yüklenirler." cümlelerinizi izah eder misiniz?

Farazi ve itibari olan benlik duygusunu mevcut görmek, Allah ile nispetini kesmek demektir. İnsanın cüzi kudretçliğini Allah'ın sonsuz kudretini kıyas ederek anlamakta değil, firavunlukta kullanmasıdır.

Aynada yansıyan ışık, aynanın kendi malı değil, güneşin malıdır. İnsanın benliği de bir ayna gibidir. Bu benlikte görünen cüzi ilim, irade, kudret, sahiplik gibi hissiyatlar Allah'ın isimlerinden yansıyan tecellilerdir. Felsefe eneye, yani benlik duygusuna mana-yı ismi olarak bakıyor. Yani ene haddi zatında bir şeyin aynası ve levhası değil kendisi ve özüdür, demek istiyor ki bu felsefenin bir hezeyanıdır.

Bu manaya ve farka işaret etmek için bir temsil verelim: Çok zengin ve muktedir bir zat emrinde çalışan iki işçiye, servet idare etmenin meşakkatini, tasarrufunun büyüklüğünü, zenginliğin bir takım lezzetlerini kendi haşmet ve ihtişamını anlatmak için, çok tesis ve fabrikalarından ikisinin idare ve gelirini, bir yıllığına emaneten onlara verir. Şart olarak da fabrikanın mülkiyeti, içindeki makinelerin eksiksiz geri verilmesi, kendi namına işlettirilmesi ve kendi ahlaki prensiplerine göre idare edilmesi gibi şeyleri o iki işçiye tembih eder.

İki işçiden birincisi, fabrikanın idaresini alır ve aynen O zatın direktifine göre hareket eder ve onun çok vasıflarını kıyas yolu ile anlar. Mesela der, *"Ben şu küçük tesisi idare ediyorum, şu zat ise binlercesini idare ediyor. Ben, şu kadar insanla uğraşıyorum, o binlercesi ile alakadardır. Şu tesisin gelirindeki zenginlik şu, onun mülkünün zenginliği ise baş döndürür..."* O Zat'a olan sevgi ve saygısı artar ve her zaman da orada geçici ve emaneten bulunduğunu unutmaz. Bu davranışı ile onun teveccühünü kazanır. O Zat da, onu çok büyük bir mükafatla ödüllendirir.

Diğer işçi ise, fabrikaya girer girmez, vaziyetini ve vazifesini unuttur. Hemen fabrikanın isim tabelasını indirir, kendi ismini takar. İdarede o zatın ahlakına uymaz. Demirbaş olan makineleri haraç merac satar. Emanetçi ve geçici olduğunu hiç hatırlamaz. Asıl fabrika sahibini inkar eder ve ona meydan okur. Haddini aşarak temellük davasına sapar; ayna olduğunu inkar eder. Mevhum olan, yani farazi olan hallerini gerçek telakki eder. Asıl fabrika sahibi olan Zat da ona layık bir ceza ile onu cezalandırır.

İşte bu misalde olduğu gibi, insanın vücudu bir fabrika azaları gibidir. O zat ise, Cenab-ı Hakk'tır. O iki işçi ise, biri mümin ve haddini bilen, temellük davasına sapmayan benlik ve hislerini Allah'ın isim ve sıfatlarını anlamakta kullananları

temsil eder. Diđeri ise temellük davasına sapan, haddini aşan, kendine ait olmayan şeyleri kendine mal eden, firavun meşrep kafirleri temsil eder. O Zat'ın tembihleri ise İslam ve şeriattır...

Mesela, akıl Allah'ın insana güzel bir nimeti ve hediyesi iken, insan bu nimet ve hediyei kendinden bilip onunla izhar edilen harika halleri kendinden biliyor. Güzel bir eser ya da kitap yazıp da halk da ona teveccüh edince, o eser ve kitaptaki Allah'ın yüzde doksan dokuz hissesini haksız yere kendi benliğine alıyor ve kendine perestiş edecek kadar muhabbet ediyor. Madem bu eser benim deyip diğer sebeplerden hasil olan eserleri de o eserlerin sebeplerine mal ettirip sebepleri ilahlaştırıyor. Hatta daha da ileri gidip madem bu kitap ve eser benim aklımin eseri ise o zaman bal arının, süt ineğın, yumurta tavuğın diyerek kainatta Allah'a hiçbir hisse bırakmıyor. En sonunda tabiat bataklığına saplanıyor. Her neticeyi bir sebebe dayandırıp tevhidi inkar ediyor.